

УДК 930.1:(338.45+331.105.2-057.16)(477)"1946/1965"]:001.817

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-7030-2025-1-17-23>

Рижева Надія Олександрівна,

докторка історичних наук, професорка,
завідувачка кафедри історії

Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна.

ryzheva.nadiya@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8379-4325>

Буглай Наталя Михайлівна,

докторка історичних наук,
в. о. професорки кафедри історії

Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна.

buglay@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0674-4313>

Хрящевська Людмила Михайлівна,

кандидатка історичних наук,
доцентка кафедри історії

Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна.

ludahryashev30@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2611-0817>

**ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА РОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ РСР
У ПОВОЄННУ ДОБУ (1946–1965 РР.) (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ 1950-Х – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 1960-Х РР.)**

Використання дисертаційних робіт як джерельної бази історіографічного дослідження є обов'язковою умовою проведення глибокого та достовірного аналізу поставленої проблеми. Адже дисертаційне дослідження на своєму відрізку історіографічного часу є вершиною наукової думки, результатом опрацювання цілого пласта першоджерел, левова частка яких вводиться у відкритий доступ уперше. Дисертація – результат розкриття тієї чи іншої теми, яка була актуальною на той момент часу та покликана вирішити якусь прикладну або фундаментальну проблему. Яким би не був тиск суб'єктивних, навколонаукових факторів, дисертація – це завжди спроба відповісти на виклики, зокрема, суспільно-політичних обставин. А наступність історичного знання у вигляді окреслення у висновках дисертаційного проєкту невирішених проблем для подальших конкретно-історичних праць робить якісне дисертаційне дослідження певним дороговказом для науковців і наступного покоління.

Тематика української промисловості та робітництва в перші десятиріччя після завершення Другої світової війни на сьогоднішній день має вкрай важливе не лише наукове, а й прикладне

значення: після війни, яку веде Україна за своє існування, держава перейде у відбудову та розбудову мирного життя після Перемоги. Аналіз історичного досвіду з відбудови української промисловості в другій половині 1940-х – першій половині 1960-х рр. допоможе досягнути вектори індустріального відновлення та подальшого розвитку ключового сектору економіки України.

Знаковими публікаціями, які побіжно стосуються предмета нашого дослідження, є роботи корифеїв української історичної науки Я. Калакури (Калакура, 2004; Калакура, 2014), Л. Зашкільняка (Зашкільняк, 2007), В. Коцурів та А. Коцурів (Коцур, Коцур, 1999), історіографічні розвідки О. Додонова (Додонов, 2003), В. Юрченка (Юрченко, 2013).

Метою статті є аналіз особливостей українських радянських дисертаційних досліджень 1950-х – першої половини 1960-х рр. з історіографії промисловості та робітництва Української РСР у повоєнну добу (1946–1965 рр.)

Весь пласт дисертаційних проєктів українських радянських науковців з досліджуваної проблеми можна умовно поділити за проблемно-хронологічним методом на дисертації доби пізнього сталінізму та другого повоєнного десятиріччя, доби брежнєвського «застою» та горбачовської «перебудови» другої половини 1980-х – початку 1990-х рр. У розвідці ми зосередимося на дослідженні саме перших дисертаційних робіт указанного предмета дослідження.

Характеризуючи наявний пласт українських радянських дисертацій за проблематикою, варто зазначити, що ми виявили широкий спектр досліджуваних питань. Першочерговим завданням для істориків зазначеного періоду став показ підвищення матеріального благополуччя українського робітництва в повоєнну добу (Пригоршук, 1954; Стадник, 1962). Працюючи в умовах перманентного тиску з боку влади, радянські історики були інструментом пропаганди в руках панівного режиму. Відповідно, цей напрям слугував не тільки і не стільки науковому складнику як пропаганді радянського ладу. Варто зазначити, що, враховуючи вкрай важкі умови війни та міжвоєнних п'ятирічок, час після Другої світової війни, особливо починаючи з початку 1950-х рр., дійсно став періодом часткового покращення матеріального благополуччя пересічних людей, рівня життя та побутового обслуговування. Так, дослідником В. Стадником зазначено, що з 1957 р. збільшена заробітна плата низькооплачуваним групам робітників, з 1958 р. припинено випуск державних позик, з 1960 р. почалась ліквідація низки податків з населення. За підрахунками науковця, тільки завдяки вказаним діям, робітники отримали від держави за 1953–1961 рр. додатково доходів на суму 420 млрд крб. У досліджуваній період неодноразово відбувалося зниження цін на продовольчі та господарські товари. У результаті цього індекс державних роздрібних цін на господарські товари в Українській РСР, як зазначив дисертант, з 1950 до 1960 рр. знизився на 24%, а на продовольчі товари – на 27%, зокрема на м'ясо та птицю – на 33%, на олію – на 35%, на хліб – на 41% тощо (Стадник, 1962, с. 7). Також дослідником відзначена глибинна перебудова середньої та вищої школи і створення нових професійно-технічних училищ з підвищеним терміном навчання, введення нових форм навчання без відриву від виробництва, розширення заочного й вечірнього навчання в університетах, середніх спеціальних навчальних закладах, школах робітничої молоді (Стадник, 1962, с. 15).

Наступним складником наукових пошуків перших дисертаційних проєктів указанного періоду стали роботи, присвячені дослідженню підвищення т. зв. культурно-технічного рівня та творчої активності українського робітництва (Мітюков, 1964; Сущенко, 1963; Хмелевская, 1965).

Дослідник А. Мітюков аналізує нові форми боротьби за технічне вдосконалення виробництва, розглядається «технічна творчість» робітництва, з'ясовується його роль у поширенні та використанні передового виробничого досвіду. Історик високо оцінив роботу комісії сприяння технічному прогресу, громадських конструкторсько-технологічних бюро, інститутів робітників-дослідників, громадських бюро економічного аналізу. Основними напрямками в цій діяльності стали розробка і впровадження у виробництво численних заходів із механізації

та автоматизації виробничих процесів, зниження собівартості продукції, економії матеріалів й електроенергії, посилення контролю в усіх виробничих ланках. За підрахунками вченого, кількість раціоналізаторів і винахідників в Україні в період, що розглядається, збільшилася більш ніж удвічі й становила в 1961 р. 438 тис. робітників. За перші три роки семирічки від запровадження внесених ними 1 194 тис. винаходів та раціоналізаторських пропозицій заощаджено понад 758 млн крб (Митюков, 1964, с. 11).

Інший дослідник – М. Сущенко – наголосив на важливому значенні курсів цільового призначення для підвищення кваліфікації робітників. На таких курсах робітники вивчали нове обладнання, нову технологію виробничих процесів. Також автор акцентував на якісних змінах у професійному складі робітників України: так, порівняно з 1939 р., у 1959 р. в УРСР удвічі збільшилася кількість робітників, зайнятих на силових установках і підйомно-транспортних механізмах, в 1,5 раза – машиністів та операторів прокатних станів, у 2,2 раза – електромонтерів та наглядачів електромереж, у 13 разів – екскаваторників, у 60 разів – машиністів та мотористів (Сущенко, 1963, с. 16).

Окремим складником досліджуваної проблематики став аналіз допомоги промисловості та робітництва колгоспному селянству в розвитку матеріально-технічних потужностей виробництва (Нелип, 1961; Бекало, 1965; Шульга, 1959; Гуменюк, 1963). Так, дослідник І. Неліп дійшов висновків, що саме допомога промислових робітників мала вирішальне значення для прискорення темпів продуктивних сил сільського господарства України в повоєнні роки. Продуктивність праці значно підвищилася і до 1960 р. перевершила середній рівень 1950–1952 рр. на 72%. Істориком підраховано, що на основі зростання виробництва в колгоспах за цей час у 1,5–2 рази зросли валовий вихід та заготівлі основних видів сільськогосподарської продукції, у 3–4 рази збільшилися грошові доходи колгоспів України на 100 га сільгоспугідь (Нелип, 1961, с. 17). Звичайно ж, радянські історики у своїх дисертаційних проектах не згадали суб'єктивний складник причин повоєнного голоду 1946–1947 рр., а також факт того, що селянство все ще перебувало фактично в статусі рабів, прикріплених до землі.

Також не можна не згадати про історико-партійний напрям радянського історіописання. Цей вектор був присутній в «актуальних» спеціалізаціях історичної науки СРСР в усі періоди історіографії (Гуменюк, 1963; Юрчук, 1965; Сильченко, 1954; Гурлади, 1955). На цьому етапі представники історико-партійного напрямку намагалися довести «провідну та спрямовальну» роль комуністичної партії в процесі промислової відбудови, особливу увагу приділяючи форсованій індустріалізації західної України.

Так, дослідивши перші кроки становлення історіографії робітництва та промисловості Української РСР у повоєнну добу на прикладі аналізу перших дисертаційних досліджень, можна констатувати глибокий вплив ідеологічних нашарувань та значну політизацію наукової роботи. Логічним є факт того, що перші дисертаційні роботи, присвячені повоєнній відбудові промисловості, з'являються приблизно через десятиріччя після завершення Другої світової війни – у середині 1950-х рр. Адже підготовка дисертаційних проектів тривала досить довго та складалася з кропіткої роботи в центральних і місцевих архівах, збиранні першоджерел безпосередньо на підприємствах, аналітиці статистичних даних. На жаль, «останній сталінський погром» історичної науки другої половини 1940-х значно послабив як джерельну базу, так і теоретико-методологічний інструментарій перших дисертацій. Прихід до влади М. Хрущова та часткова лібералізація суспільно-політичного життя лише змінив перелік пропагандистських штампів та переорієнтував дослідників на обґрунтування реформ, які започаткував майбутній «волюнтарист». Утім, незважаючи на вище зазначене, українські радянські історики у два перші повоєнні десятиріччя провели колосальну роботу, ввели в науковий обіг величезну кількість статистичних даних та виокремили цілий спектр невирішених питань, які стали дороговказом і завданнями для наступного покоління українських радянських науковців.

Список використаної літератури

1. Калакура Я. С. Українська історіографія: Курс лекцій. Київ : Генеза, 2004. 496 с.
2. Калакура Я. Цивілізаційні орієнтири новітньої української історіографії. Історіографічні дослідження в Україні / Гол. редкол. В. А. Смолій; відп. ред. О. А. Удод. Київ : НАН України. Ін-т історії України, 2014. Вип. 24. С. 23–37.
3. Зашкільняк Л. Історична пам'ять та історіографія як дослідницьке поле для інтелектуальної історії. *Confraternitas. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича*. Львів, 2007. Вип. 15. С. 855–862.
4. Коцур В. П., Коцур А. П. Історіографія історії України: Курс лекцій. Чернівці : Золоті литаври, 1999. 520 с.
5. Додонов О. Ф. Радянська історіографія про судження західних дослідників з питань ролі і політичної діяльності робітничого класу у 60–80-і роки ХХ ст. *Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряниці*. Вип. 10. Запоріжжя : Просвіта, 2003. С. 18–20.
6. Юрченко В. Основні ідеологічні тенденції розвитку історичної науки УРСР в 70-х на початку 80-х років ХХ століття. *Мандрівець*. 2013. № 4. С. 58–62.
7. Пригорщук М. О. Підвищення матеріального добробуту і культурного рівня робітничого класу західних областей Української РСР в післявоєнний період (на матеріалах Дрогобицької та Львівської областей): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02. Київ, 1954. 31 с.
8. Стадник В. Ф. Повышение материального благосостояния и культурного уровня рабочего класса Украины (1953–1960 гг.): автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. М., 1962. 16 с.
9. Митюков А. Г. Рост творческой активности рабочего класса в промышленности Украины (1956–1961 гг.): автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. М., 1964. 16 с.
10. Сущенко Н. В. Рост культурно-технического уровня рабочего класса Украины в 1956–1961 годах: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. М., 1963. 17 с.
11. Хмелевская В. С. Подъём культурно-технического уровня рабочего класса: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. Х., 1965. 26 с.
12. Нелип И. П. Помощь рабочего класса колхозному крестьянству в развитии материально-технической базы сельского хозяйства в период его крутого подъёма (1953–1959). На материалах Украинской ССР: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. М., 1961. 19 с.
13. Бекало Д. Е. Экономический союз рабочего класса с крестьянством и его роль в укреплении материально-технической базы колхозов (на материалах Украинской ССР): автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. К., 1965. 18 с.
14. Шульга И. В. КП Украины – организатор помощи рабочего класса колхозному крестьянству в дальнейшем развитии сельского хозяйства республики (1953–1955 гг.): автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. К., 1959. 24 с.
15. Гуменюк Е. Г. Коммунистическая партия Украины – организатор помощи трудящихся города колхозному крестьянству в дальнейшем развитии сельского хозяйства (1959–1961 гг.): автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. К., 1963. 18 с.
16. Юрчук В. И. Борьба Коммунистической партии Украины за восстановление и дальнейшее развитие народного хозяйства республики в послевоенный период (1945–1952 гг.): автореф. дис. ... д-ра ист. наук: 07.00.01. К., 1965. 49 с.
17. Сильченко З. Борьба КПСС за организационно-политическое укрепление комсомольских организаций западных областей Украины и повышение их роли в деле коммунистического воспитания молодёжи 1946–1950 гг.: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. К., 1954. 29 с.
18. Гурлади Н. КПСС в борьбе за коммунистическое воспитание молодёжи западных областей УССР в годы первой послевоенной пятилетки: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.01. К., 1955. 22 с.

References

1. Kalakura, Ya. S. (2004). *Ukrainska istoriografii: Kurs lektsii* [Ukrainian Historiography: Lectures]. K.: Heneza [in Ukrainian].
2. Kalakura, Ya. (2014). Tsyvilizatsiini oriientyry novitnoi ukrainskoi istoriografii [Civilizational landmarks of modern Ukrainian historiography]. In *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini – Historiographical research in Ukraine*. (Vol. 24, pp. 23–37). K.: NAN Ukrainy. In-t istorii Ukrainy [in Ukrainian].
3. Zashkilniak, L. (2007). Istorychna pamiat ta istoriografii yak doslidnytske pole dlia intelektualnoi istorii [Historical memory and historiography as a field of research for intellectual history]. In *Confraternitas. Yuvileinyi zbirnyk na poshanu Yaroslava Isaievycha – Confraternitas. Anniversary collection in honour of Yaroslav Isaevich*. (pp. 855–862). Lviv [in Ukrainian].
4. Kotsur, V. P., & Kotsur, A. P. (1999). *Istoriografii istorii Ukrainy: Kurs lektsii* [Historiography of Ukrainian History: Lectures]. Chernivtsi: Zoloti lytavry [in Ukrainian].
5. Dodonov, O. F. (2003). Radianska istoriografii pro sudzhennia zakhidnykh doslidnykiv z pytan roli i politychnoi diialnosti robitnychoho klasu u 60–80-i roky XX st. [Soviet historiography on the views of Western researchers on the role and political activity of the working class in the 1960s – 1980s]. *Kulturolohichni visnyk: Naukovo-teoretychnyi shchorichnyk Nyzhnoi Naddnyprianshchyny – Cultural Bulletin: Scientific and Theoretical Yearbook of the Lower Dnieper Region*. (pp. 18–20). Zaporizhzhia: Prosvita [in Ukrainian].
6. Yurchenko, V. (2013). Osnovni ideolohichni tendentsii rozvytku istorychnoi nauky URSS v 70-kh na pochatku 80-kh rokiv XX stolittia [The main ideological trends in the development of historical science in the Ukrainian SSR in the 1970s and early 1980s]. *Mandrivets – Traveller*, 4, 58–62 [in Ukrainian].
7. Pryhorshchuk, M. O. (1954). Pidvyshchennia materialnoho dobrobutu i kulturnoho rivnia robitnychoho klasu zakhidnykh oblastei Ukrainiskoi RSR v pisliavoiennyi period (na materialakh Drohobyskoi ta Lvivskoi oblastei) [Improvement of material well-being and cultural level of the working class in the western regions of the Ukrainian SSR in the post-war period (Based on materials from the Drohobych and Lviv regions)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Stadnik, V. F. (1962). Povyshenie materialnogo blagosostoyaniya i kulturnogo urovnya rabocheho klasa Ukrainy (1953–1960 gg.) [Improvement of the material well-being and cultural level of the working class in Ukraine (1953–1960)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
9. Mityukov, A. G. (1964). Rost tvorcheskoiy aktivnosti rabocheho klasa v promyshlennosti Ukrainy (1956–1961 gg.) [The growth of creative activity among the working class in Ukrainian industry (1956–1961)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
10. Sushenko, N. V. (1963). Rost kulturno-tehnicheskogo urovnya rabocheho klasa Ukrainy v 1956–1961 godah [The growth of the cultural and technical level of the working class in Ukraine in 1956–1961]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
11. Hmelevskaya, V. S. (1965). Podyom kulturno-tehnicheskogo urovnya rabocheho klasa [Raising the cultural and technical level of the working class]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkov [in Russian].
12. Nelip, I. P. (1961). Pomosh rabocheho klasa kolhoznomu krestyanstvu v razvitii materialno-tehnicheskoiy bazy selskogo hozyajstva v period ego krutogo podyoma (1953–1959). Na materialakh Ukrainiskoiy SSR [Assistance provided by the working class to collective farmers in developing the material and technical base of agriculture during its rapid growth (1953–1959). Based on materials from the Ukrainian SSR]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
13. Bekalo, D. E. (1965). Ekonomicheskij soyuz rabocheho klasa s krestyanstvom i ego rol v ukreplenii materialno-tehnicheskoiy bazy kolhozov (na materialakh Ukrainiskoiy SSR) [The economic

union of the working class with the peasantry and its role in strengthening the material and technical base of collective farms (Based on materials from the Ukrainian SSR)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kiev [in Russian].

14. Shulga, I. V. (1959). KP Ukrainy – organizator pomoshi rabocheho klassa kolhoznomu krestyanstvu v dalnejshem razvitii selskogo hozyajstva respubliki (1953–1955 gg.) [The Communist Party of Ukraine – organizer of assistance to the working class and collective farmers in the further development of agriculture in the republic (1953–1955)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kiev [in Russian].

15. Gumenyuk, E. G. (1963). Kommunisticheskaya partiya Ukrainy – organizator pomoshi trudyashihsya goroda kolhoznomu krestyanstvu v dalnejshem razvitii selskogo hozyajstva (1959–1961 gg.) [The Communist Party of Ukraine – organizer of assistance from city workers to collective farmers in the further development of agriculture (1959–1961)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kiev [in Russian].

16. Yurchuk, V. I. (1965). Borba Kommunisticheskoy partii Ukrainy za vosstanovlenie i dalnejshee razvitie narodnogo hozyajstva respubliki v poslevoennyj period (1945–1952 gg.) [The Communist Party of Ukraine's struggle for the restoration and further development of the republic's national economy in the post-war period (1945–1952)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kiev [in Russian].

17. Silchenko, Z. (1954). Borba KPSS za organizacionno-politicheskoe ukreplenie komsomolskih organizacij zapadnyh oblastej Ukrainy i povyshenie ih roli v dele kommunisticheskogo vospitaniya molodyozhi 1946–1950 gg. [The CPSU's struggle for the organizational and political strengthening of Komsomol organizations in the western regions of Ukraine and the enhancement of their role in the communist education of youth, 1946–1950.]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kiev [in Russian].

18. Gurladi, N. (1955). KPSS v borbe za kommunisticheskoe vospitanie molodyozhi zapadnyh oblastej USSR v gody pervoj poslevoennoj pyatiletki [The CPSU in the struggle for communist education of young people in the western regions of the Ukrainian SSR during the first post-war five-year plan]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kiev [in Russian].

Рижева Н. О., Буглай Н. М., Хрящевська Л. М. Історіографія промисловості та робітництва Української РСР у повоєнну добу (1946–1965 рр.) (за матеріалами дисертаційних досліджень 1950-х – першої половини 1960-х рр.)

У статті аналізуються особливості українських радянських дисертаційних досліджень 1950-х – першої половини 1960-х рр. з історіографії промисловості та робітництва Української РСР у повоєнну добу (1946–1965 рр.)

Установлено глибокий вплив ідеологічних нашарувань та значну політизацію наукової роботи у два перші повоєнні десятиріччя. Логічним є факт того, що перші дисертаційні роботи, присвячені повоєнній відбудові промисловості з'явилися приблизно через десятиріччя після завершення другої світової війни – у середині 1950-х рр. Адже підготовка дисертаційних проєктів тривала досить довго та складалася з кропіткої роботи в центральних та місцевих архівах, збиранні першоджерел безпосередньо на підприємствах, аналітиці статистичних даних.

Визначено, що повоєнний сталінський погром історичної науки другої половини 1940-х значно послабив як джерельну базу, так і теоретико-методологічний інструментарій перших дисертацій. Прихід до влади М. Хрущова та часткова лібералізація суспільно-політичного життя лише змінив перелік пропагандистських штампів і переорієнтував дослідників на обґрунтування реформ, які започаткував майбутній «волюнтарист».

Водночас науковці доходять висновку, що, незважаючи на вищезазначене, українські радянські історики у два перші повоєнні десятиріччя провели колосальну роботу, ввели до науко-

вого обігу величезну кількість статистичних даних та виокремили цілий спектр невирішених питань, які стали дороговказом і завданнями для наступного покоління українських радянських науковців.

Зазначено, що аналіз історичного досвіду з відбудови української промисловості в другій половині 1940-х – першій половині 1960-х рр. допоможе досягнути вектори індустріального відновлення та подальшого розвитку ключового сектору економіки України.

Ключові слова: виробництво, економіка, історіографія, підприємство, повоєнна відбудова, промисловість, робітництво, техніка, УРСР.

Ryzheva N. O., Buhlai N. M., Khriashchevska L. M. Historiography of industry and the working class in the Ukrainian SSR during the post-war period (1946–1965) (based on Theses research of the 1950s – first half of the 1960s)

This article examines the specific features of Ukrainian Soviet theses research conducted in the 1950s and the first half of the 1960s on the historiography of industry and the working class in the Ukrainian SSR during the post-war period (1946–1965).

The study reveals the profound influence of ideological constraints and the high degree of politicization that characterized scholarly work during the first two post-war decades. It is natural that the first theses devoted to the post-war reconstruction of industry emerged approximately a decade after the end of World War II, in the mid-1950s, as their preparation was time-consuming and involved meticulous research in central and regional archives, the collection of primary sources directly from industrial enterprises, and the analysis of statistical data.

The post-war Stalin-era assault on historical science in the second half of the 1940s had a markedly detrimental effect on both the archival base and theoretical-methodological approaches employed in the first theses. N. Khrushchev's ascent to power and the partial liberalization of socio-political life merely altered the set of propagandistic clichés and redirected researchers toward justifying the reforms initiated by the future “voluntarist”.

Concurrently, scholars concluded that despite the aforementioned facts Ukrainian Soviet historians of the first two post-war decades carried out substantial work, introduced a vast array of statistical data into academic circulation and identified a wide range of unresolved issues which served as a guide and set of tasks for the next generation of Ukrainian Soviet scholars.

The article states that analysing the historical experience of industrial reconstruction in Ukraine from the late 1940s to the early 1960s can provide valuable insights into the trajectories of industrial recovery and the subsequent development of this key sector of Ukraine's economy.

Key words: production, economy, historiography, enterprise, postwar reconstruction, industry, working class, technology, Ukrainian SSR.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 25.06.2025 р.

Прийнято до друку 29.08.2025 р.

Опубліковано: 06.10.2025 р.